

САҢА ОЛОХ

Ыам ыйын
23 күнэ
ОПТУОРИНЬУК

№ 70
(9446)

Чураҥи чүчүкү хабары

ХАҢЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

“ТИҔЭХ ЧУОРААН” ЧУГДААРДА

Оскуолаларга бу күнүргэ тиҔэх чуорааннар чугдаардылар. Ол курдук улууспут биир саамай кырдыабыс, баай истори-
ялаах С.А.Новгородов аатынан Чураҥы орто оскуолата ыам ыйын 20 күнүгэр бэйэтин выпу-
сниктарын олох киэн аартыгар үктэннэрэр хэрэ бэлэз күнэ - “ТиҔэх чуораан” бырааһынны-
га буолан ааста.

Быйыл оскуоланы 5 про-
фильнай кылаас үөрэнээччилэр-
э бүтэрэллэр:

РФ үөрэҕиритин туйгуна, үрдүк категориялаах англий-
скай тылын учуутала Мария Ни-
колаевна Христофорова салай-
ааччылаах 11-с гуманитарнай-
педагогическай кылааһы 22 оҕо
түмүктээбиттэн 5 үөрэнээччи
“4”, “5” сыанага үөрэнэллэр,
туйгун категориялаах нуучча
тылын учуутала Варвара Нико-
лаевна Собакина салайааччы-
лаах 11-с гуманитарнай кы-
лааһы 24 оҕо түмүктүүр, биир

туйгун үөрэнээччи, 5 оҕо “4”, “5”
сыанага үөрэнэллэр, үрдүк ка-
тегориялаах нуучча тылын уон-
на литературатын учуутала Та-
тьяна Васильевна Илларионова
салайааччылаах 11-с математи-
ческай кылааска 21 оҕо үөрэ-
нэр, ол иһиттэн 12 үөрэнээччи
“4”, “5” сыанага, үрдүк катего-
риялаах саха тылын уонна лите-
ратуратын учуутала Домна Ни-
колаевна Яковлева салайааччы-
лаах 11-с естественнэй кылааһы
22 оҕо түмүктээбиттэн 4 оҕо
“4”, “5” сыанага үөрэнэллэр, Са-
ха Республикатын үөрэҕиритин
туйгуна, үрдүк категориялаах
математика учуутала Татьяна
Дмитриевна Новгородова са-
лайааччылаах 11-с техническай
кылааска 23 оҕо түмүктээбитт-
тэн 1 оҕо туйгун, 10 оҕо “4”, “5”
сыанага үөрэнэллэр.

Оҕолор олохторугар биир
саамай умнуллубат түгэннэрэ
бырааһынныкка анаан кизгэ-
тиллибит оскуола спортивнай

саалатыгар ытылынна. Манна
кинилэри угүс элбэх дьон эбэр-
дэли кэлбит. Бастагынан эбэр-
дэ тыл РФ үөрэҕиритин туйгу-
нугар, оскуола директорыгар
Тамара Васильевна Павловага
бэрилиннэ. Директор выпуск-
никтары оскуола администра-
циятын аатыттан эбэрдэлээтэ,
экзаменга кирии бирикээһин
билиһиннэрдэ. 112 выпускник
бары экзаменга кирибэттэр.

Бу үөрүүлэх линейкага Чу-
раҥы улуусун муниципальнай
тэриллитин баһылыга И.Н.Ам-
мосов, үөрэх управлениетын
үөрэхтээһинин отделын началь-
нига, Саха Республикатын
үөрэҕиритин туйгуна А.Е.Мир-
бабаева бэйэлэрин эбэрдэлэ-
рин тиздэ кэлбиттэр. Ону
таһынан выпускниктарбыт бу
күн төрөппүттэрин, бастагы
учууталларын, оскуола үөрэн-
ээчилэрин ааттарыттан эбэрдэ-
лэри, баҕа санаалары, сэмэй бэ-
лэхтэри туттулар. Бырааһын-

ныгы “Күөрэгэй” оҕо вокаль-
най образцовый ансамблы уон-
на үгүс куруһуогун оҕолоро
эбэрдэ нүөмэрдэринэн кизгэ-
тилэр.

Онтон дьэ, күммүт саамай
долгутуулаах түгэнэ тийэ кэл-
лэ, тиҔэх чуорааны тыаһатар чи-
эс оскуола бастын үөрэнээчи-
лэригэр Аня Аммосовага уонна
Саша Иванова тигистэ. Аня -
11 гуманитарнай кылаас бастын
үөрэнээччигэ, 2005 сылга “Бас-
тын үөрэнээччи” аат хаһаайка-
та, Саха Республикатын баста-
гы Президентин Михаил Ефимо-
вич Николаев фондатын кыһыл
көмүс мэтээлин хаһаайката,
В.П.Ларионов Фондатын лау-
реата, улуустаагы нуучча ты-
лын уонна литературатын хас
да төгүллээх кыайылааҕа,
призера, кэтэхтэн республикан-
скай олимпиадалар кыттыы-
лааҕа, “Во имя жизни”
улуустаагы НПК кыайылааҕа.
Саша Иванов - 2004 сылга “Улу-

ус бастын үөрэнээччигэ” мэтээл
хаһаайына, физикаба, матема-
тикаба улуустаагы олимпиада-
лар хас да төгүллээх кыайыла-
ахтара.

Манан “ТиҔэх чуораанга”
аналлаах үөрүүлэх линейка са-
былынна. Выпускниктар
төрөппүттэрин, оскуола пед-
коллективин кытта хаартыс-
кага түһүннэр, бүтэһик урокта-
рыгар тарбастылар, эбиэттэн
киһэ. Өбөлөр отчуоттуур кон-
цертарын көрдөрдүлэр,
киһэтин дискотекага сыртыт-
лар.

Өбөлөрбүт экзаменнарын
ситиһилээхтик туттараллары-
гар, талбыт үөрэхтэригэр ки-
рэллэригэр баҕарабыт. Үөрэх
үрдүк чыпчаалын ылан, дойду-
ларын, дьоннорун туһугар үлэ-
лиир буолуохтара дьин эрэлби-
тин тизэрдэбит.

В.БЕРЕЗКИНА.

Сонуннар

Сонуннар

Сонуннар

ААБААЧЧЫЛАР КУЛУУПТАРЫН ТҮМСҮҮТЭ

Ыам ыйын 18 күнүгэр улуустаагы оҕо библиоте-
катыгар дьэ кэргэн декадатын чэрчитинэн “Мин
уонна төрөппүттэrim - иллээх дьэ кэргэн” дьин
литературнай оонньуу ытылынна. Бу оонньууга
кыттыһыны ылылар—5 сылын үлэтиир дьэ кэрг-
нинэн ааҕар кулууп чилиэннэрэ, 1 “в” кылаас үөр-
энээчилэрэ уонна төрөппүттэрэ. Тэрийээчилэр
(Е.П.Гуляева-оҕо библиотеказын сибээздиссэйэ,
М.С.Филиппова, Л.П.Монастырева, алын сүһүөх о-
скуолатыттан А.Е.Аргунова) кыттыылаахтары дьэ
кэргэн күнүнэн эбэрдэлээн туран, оонньууларын
сабалаатылар. Өбөлөр, төрөппүттэр икки хамаан-
да араас күрэхтэстилэр. Ордук сэргэниини
“Көрдөөх пантомима” уонна “Алаһа дьым” дьин
түһүмэхтэр ылылар.

Бизэри Тихонова Нарыйана уонна Алексеев
Павел бэйэлэрин ырыаларынан кизгэттилэр. Де-
кадага анаан “Дьэ кэргэн оҕо уята”, “Семейные
забабы” дьин быыстаккалар туруоруллубуттара
төрөппүттэри интэриһиргэттилэр.

Көрдөөх-нардаах оонньуу үөрүүлэх түмүгэр,
жюри чилиэннэрэ кыайылаахтары эбэрдэлэти-
лэр, сэмэй бэлэхтэри туттардылар. Өйдүү-самы
сылдалларын туһугар кыттааччылар, тэрийээчи-
лэр буолан бары биригэ хаартыскага түһэн, бу
күннээҕи дьаһалы түмүктэтилэр.

Манньик тэрээһиннэр ытыллар буоллахтарына
оҕо киингэ интэриһэ үрдүү этэ дьин эрли
үөскэтэр. Киингэ киһи-аймах аһан таһаарбытыттан
саамай чулуулар буоларын, сырдыкка-кэрээ, би-
лиигэ сирдирин билгини ычат өйдүөхтээх.

“СО” корр.

СИБЭККИ БЫРААҔЫННЫҔА

Сибэкки атыһын кэмигэр.

Ыам ыйын 19 күнүгэр Чураҥыга дьэ - кэргэн декадатын
чэрчитинэн, угүс быһытыгар кубулуйбут сыл айы тэрээһин-
нээхтик ытыллар сибэкки бырааһынныга улуустаагы киин
библиотека көбүлээһининэн буолан ааста.Күнүс 2 чаастан
обуруот аһын рассадатын, кыһынны, сайынны сибэкки
арааһын, атыһа, атаһаһыта тэрилинэ.

Чугас сытар нэһиликтэртэн Хатылыттан, Сылантан, Ди-
ринтээн, Одоулуунтан кириэннэр обуруот аһын рассадатын
эргэлтэн атыһааннар дьэ - кэргэннэрин экономикаҕыгар
биллэр дохуоту киллэринилэр.Обурсу, помидор, перец рассад-
даларын - 20 - 25 солк. кабачок, баклажан, патиссон - 30 солк.
атыһаанна.

Кэрийэн көрдөхкө биир үксүн кыһынны сибэккилэри атыһа-
лаатылар. Сайынны сибэккилэртэн астра, петунья 15,20,30
солк., дьылы сыанага бэрт кэбэстэтик атыһаанналар. Чураҥы
сэлкэһиннэтин олохтоого пенсионерка Александра Михайлов-
на Абрамова кыһыннары үүнэр сибэккилэртэн глоксинияны
300 солк., кыһынны лилияны 300 солк., ону таһынан дьэ
таһыгар олордүүлэр талахтары бузинаны 150 солк., акацияны
75 солк., черемуханы 150 солк. атыһаата. Голландскай сэдэх
сибэкки үүнэриитинэн дьарыктанар культура управлениетын

үлэһитэ Людмила Петровна Монастырева каланхоэны 50 солк.,
пальманы 150 солк., шафлераны 150 солк., папоротнигы 70
солк., атыһаата.

Сибэкки бырааһынныгы саамай ыарахан сыаналаах таба-
рынан 600 солк. сыаналаммыт монстера дьин сибэкки буолла.
Атыһыны турар Екатерина Иннокентьевна Красильникова: “Ба-
стагы сыанабыт тыһыынча этэ. Наһаа ыарахан динилэрин иһин
уонна онтон хайаан да атыһаары киллэрдэхпиз дьин, ол иһин
600 мөһөөхкө түһэрдим”, — дьин санаатын үлэстэнэ.

Ким сибэкки, ким наадынар рассадатын атыһааннар
сүргэлэрэ кетэүллэн тарбастылар. Бу курдук дьэ - кэргэн де-
кадатын биир сэргэх дьаһалынан улууспутугар элбэх дьон -
сэргэ интэриһин тарпыт сибэкки бырааһынныга буолла.

А.ПЕРМЯКОВА.

САМААН САЙЫНЫ КӨРСӨ

Ыам ыйын 20 күнүгэр самаан сайыны көрсө Чураҥы
улуусун Новгородовскай уокурук кырдыаастарын
көбүлээһининэн КСК - гэр сынныалан кизгэтэ буолан ааста.
Дьоро кизгэни Антон Иванов продюсерскай киинин “Айан”
АРК - шоу бырайыак шоумена Аркадий Саввин Прокопьев
иһлээн - сабалаан ытта. “Сааскы кыһыахтар - 2006” Рес-
публикатаагы ырыа конкурсун диплома Викторина Коно-
нова уонна эдэр ырыаһыт Прокопий Федоров ылбагы ыры-
аларынан кизгэттилэр. Кырдыаастар шоумен Аркадий
Саввин ыппыт араас оонньууларын олус сэргэтилэр.
Дуолуһа сынныанан, үөрэн - көтөн Ньукуолун кизгэттин сэрг-
эхтик атаарбыттарыгар махталларын бэлиэтин “Махтал су-
рук” уонна Аркадий Саввинка сыгы сизлиттэн өрүлүбүт
оригинальнай бэргэһини ис сүрэхтэриттэн бэлэхтэтилэр.
Ону таһынан бэс ыйын 13 - 14 күннэригэр Төлөйгө буолар
ыһыахтарыгар ыгырдылар. Ылалдыттар ыгырыһыны ылы-
нан ыраах Африкага баар Туниска ытыллыбыт Аан дойду-
таагы үгүс фестивалын лауреата “Үгүл - 2006 с.” ырыа
конкурсун Гран - при хаһаайына Петр Катаев кэлэн кытты-
а дьин эрэннэрдилэр. Кирибит үп соробун ыалдыттар вете-
раннар сэбиэттэригэр биэрдилэр.

“СО” корр.

Бэйни салайыны

САНА САЛАЙААЧЧЫ САБАЛААНЫНАРА

най бюджетка киллэрдэбинэ, водопровод тардыгын үлэтэ сабаланахтайах. Бу сааскытан күүлэри үөскэтин үлэтин ыттан эрбит. Онон сибээстээн балыгы тэниртэргэ сыал-сорук туруоруннубут.

— Кредитнэй кооператив тэриллэн эрэр үһү дуу? Ол туһунан кылгастык.

— Муус устар 10 күнүгэр кредитнэй кооперативы тэрийин уопсай муннаба буолбута. Бу ый 26 күнүгэр ба-рыллааһын устаап бигэргэтиллэн, управление чилиэттэрэ талыллыбытара. Председателин миинг (баһ.Максимова Н.В.), чилиэттеринэн ОДКХ ГУП Чурапчытаабы филиалын Алабардаабы отделениетин начальнигин П.П.Попову, "Чыапара" ТХПК бухгалтерын С.А.Эвир-стованы, толоросочу директорынан ДыТХА-ны былы-рын бүтэртит технолог идэлээх олохтоох ыччаты Алек-сандр Макаровы, бухгалтерын И.Ф.Гоголевы талыт-тара. Бүгүнгү туругунан 100-тэн тахса пайчиктаах баар буолла. 150-на тиздирбит киһи дьээн санаалаахпыт. Кооперативка кирибит киһи пайыгар 800 солк., ону таһынан кириин усунуос 200 солк. төлүүр. Кооператив пайчикта-ахтар интэриэстэринэн үлэлиэбэ. Кооперация чэрчитин-эн, "Национальной бырайыакка" олобуран быйыл биһиги механизированной сайылык тутан үлэлэтэр бы-лааннаахпыт. Улууска эксперимент быһыытынан 8 нэһилиэккэ манньк сайылыктар үлэбэ кириэртээхтэр. Бүгүнгү күнүгэ "Туймаада-Лизинг" тэрилтэни кытта 658 тыһ. солкубайдаах оборудованиега дуогабар түһэрсэн олоробут. Сайынгы кэмнэ нэһилиэтиннэттэн ыанар ынах-тарын хомуйан биир сиргэ көрүү тэриллэр. Сайылык үүтэ үрдүк хаачыстыбалаах буоларын быһыытынан 1 литрэтэ - 26 солк. тутулуохтаах. Үлэһиттэр хамнастара, эбии аһылык бу харчытан хааччыллыахтаах. Сайылыгы "Кы-рымаха" бааһынай хаһаайыстыба (сал. Н.Н.Лыткин) ил-лээн-сабалана үлэлэттиэхтээх.

Уопсайынан сыһыа-бааһа кооперацияга кириэххэ наада. Билигин сүөһү ииткиитигэр орто саастаах эрэ көлүөнэ ылсан үлэлиэ сыдыар, ыччаттар өбүгэлэриб-т төрт дьарыктарынан улам тэини илэллэр. Аны биһиги сирбит—оттуур ходоһуабыт олус кыра буолан сүөһү ахса-анын элбэтэр кыахпыт суоһун кэриэстэ. Онон биһиги бу кооперация эрэ тэринэн сүөһүбүт ахсаанын түһэрбэккэ тутан олоһор кыахтаахпыт. Сайылык быйыл үчүгэйдик үлэлэтэбинэ кыһынгы өттүгэр сүөһүнү эмиз биир сиргэ кииннээн көрүөхпүтүн баарабыт. Быйылгыттан бааһынай хаһаайыстыбаларга бааһына сирдэри үлэлэрэн, бурдугу, сенаһы ыһан таска таһааран атылааһыны сабаланаахпыт. Манна даһатан кэспээтэххэ, племен-ной сүөһү болпуруоһугар күүскэ үлэлэһини сабаланаа-быт. Тыва хаһаайыстыбатын министерствотын племобье-динениетигэр үс сементаль боруода атыыр окуска сака-ас түһэрсэн олоробут. Холобурдаан көрдөххө, билигин туругунан 1 фуражнай төбөтөн сылга 770 кг үүт тутта-рыллар. Бу олус кыра. Онон бу сементаль боруода ынах-тара сылга 5000 кг тийэ үүтү бэрэллэр. Онон биһиги сүөһүбүт ахсаанын элбэтэр кыага суох дьоннор, боруоданы уларытан, билигин балаһыанньанын тупса-рар кыахтаахпыт.

— Нэһилиэк тэрилтэлэригэр кадр өттүнэн хаач-чылыы хайдаһый?

— Кадр болпуруоһа үчүгэй дикхэ сөл. Арай ба-лыһаба лаборант, оскуолага английскай тыл уонна исто-рия учууталлара наадалар. Эргэ начальнай оскуола

дыктин, муниципальной тэриллин жилфондата буола-рын быһыытынан эдэр специалисттар олоһор уопсайда-рыгар уларытан онороору сылдыабыт.

— Бөһүөлэк тас көстүүтүн тупсарыыга туох үлэ ба-рар?

— Суол оноһуутугар, уулуссалар сырдытыларыгар үлэ барыахтаах. 100 бырыһыан телефонизация кириэх-тээх.Радиотелифоннай линия тардыллыахтаах. Очмуона бөһүөлэк иһигэр интернеткэ холбонуу тэнийиэхтээх. Нэһилиэк бэйэтин сайтын арыыахпыттын баарабыт. Бу сайтка бэйэбит онорон таһаарар бордодукусуабытын атылырыбытын, туохха наадыарбытын,ханны үлэ миз-стэтэ баарын киллэриэхпитин сөл.

— Общественнай хамсааһыннар үлэлэрин, нэһилиэк культурнай олоһун сырдат эрэ.

— Общественнай үлэ араас салааларынан ытыллар. Ол курдук, ветераннар сэмизтэрэ, аһалар түмсүүлэрэ, жөнсовет, норуот педагогикатын түмсүүтэ утумнаахтык үлэлииллэр. "Чөл олох — кэскил төрдө" дьээн программа-нан былааннаахтык үлэ ытыллар. Эр дьон хора үлэтин тохтоппот, бу сотору ыам ыйын 26 - 29 күннэригэр Ал-данга ытыллар "Поет село родное" дьээн хордар күрэх-тэригэр кытта бараары бэлэмнэнэ сылдыар. Уопсайынан нэһилиэтиннэ иллэн кэмнэ туһалаахтык атаарарын тэрийэ сатыыбыт. Ол сыалтан быйыл анал үлэһит хамнастаан (Андреева А.А.) кыһынгы кэмнэ спортивной залытын үлэлэтибит, араас хабааннаах күрэхтэһиһирин ытыт-быт.Кулууптут быйыл капиталнай өрөмүөннэниэхтээх. Эһиил кулун тутар 29 күнүгэр Саха АССР, РСФСР үтүөлээх артиската Анастасия Лыткина 80 сааһыгар аналлаах үбүлөһүнэй дьаһаллар ытыллыахтаахтар. Быйыл эр дьонхорун хормейстра Е.М.Лыткина Саха Рес-публикатын үтүөлээх үлэһитин аатын ылла. Быйыл ыһаахха Екатерина Марковна айар кизэтин ыһтарга былааннаабыт.

— Ыччаттар үлэни хааччыллыыларга хайдаһый?

— Быйыл вахтовай ыһыманан "Центрснаб" ХЭО-ны кытта дуогабартүһэрсэн 11 ычнат туспа биригээдэ буо-лан Дьоксуускай куоратынан, Амманан тутууга үлэлиэ сылдыаллар. Онон уонна төһө кыалларынан бөһүөлэккэ туох быстах үлэ тахсарынан үлэтэ суох ыччаттары хаач-чыла сатыыбыт.

— Түмүккэ туох этэрдээххиний?

— Нэһилиэкит инники сайдытыгар улахан болҕом-тону - кредитнэй кооперативка ууруохха наада. Коопера-тив табыгастаахтык дьаһанан, үлэлээн-хамсаан оло-родуна нэһилиэтиннэ экономикай балаһыанньата туп-сарыгар тирэх буолуо дьээн эрэнэбит. Уопсайынан били-гин дьон санаата кэлэн үлэлиэ-хамсыы сылдыар. Нэһили-эккэ 49 трактор (ТХПК-ны киллэрэн туран), быһа холоон хас үһүс ыал техникалаах, анардас 2005 сылга 11 сана УАЗ массына ылыллыбыт - бу үчүгэй, сэмиз олох көстүүтэ буолбат дуо? Онон санаабытын түһэрбэппит, сирбит-уоплут төһө да кыараас буоллар, быыс-арыт бу-лан атын хайыскалары - сайынанан үлэлиир-хамсыыр былааннаахпыт,биир ыһыгыл күүс буолан бары өттүнэн үчүгэй көрдөрүүлэри ситиһэргэ, улууска образцовай нэһилиэк аатын ыларга күүспүтүн-уохпугун уурабыт.

"Былаан кизэ, бириэмэ сжатай" диилэрини Нико-лай Владимирович үлэтэ-хамнаһа үгүс, инники былаана кизэ.

Кэспээтэ Галина ПОЛУСКИНА.

Нэһилиэк баһылыга - олус эппиэтинэстээх, мээ-нэ киһи ылсыбат ыарахан үлэтэ. Ордук билигин нэһилиэктеринэн бэйэни салайыныыга кириэн олордохпутуна баһылык обуруктаах өйдөөх, ыраабы өтө көрөр, олохпунт уларыыларыгар, сабаланаһынарыгар түргэнник ылсан үлэлиир киһи буолуохтаах.

МАКСИМОВ Николай Владимирович 2005 сыл атынны ый 25 күнүттэн Алабар нэһилиэтин баһылыгынан ананан, тохсунуу 1 күнүттэн эбээһинэһигэр кириэн үлэлиэ-хамсыы олоһор. Ки-ни Алабар бэйэтин олохтоох ыччата. 1994 сыллаах-тан 2000 сылга дьэри Алабар нэһилиэтин дьаһал-тыгар расчётнай кассирынан, главнай бухгалтеры-нан кэлин землеустроительнан үлэлээбитэ. Онон биир сыл культура управлениетигэр эконо-миһынан, 2001 сылтан улуустаабы Пенсионнай управлениега пенсионнай уполномоченнайынан үлэлиэ кирибитэ. Кэтэхтэн Новосибирскайдаабы уу транспорун государственной академиятын эконо-мист-менеджер идэтин баһылаабыта. Эдэр киһи улуус биир бас-көс тэрилтэтинсүрүннүүр специа-лиһыгар (юрист-консульт) тийэ үүнэн салайар үлэбэ балайда эриллэн-мускуллан, быйыл биир дойдудаахтара баһылыкка туруоран, быыбарга кы-айбыта.

Эдэр салайааччы санатын-инэтин истээри, ин-ники былаанын билсээри Николай Владимиро-виһы кытта сирэй көрсөн сэлэргэстим.

— Кэспэтибитин кыстыгы туорааһынтан сабалы-аха дуу?

— Кыстык этэннэ ааста. Сага таас оскуола иттилли-итэ күһүн кыратык проблеманы үөскэтэ сылдыабыта да, быһаарыллан тымныы кыһыны этэннэ туораатыбыт. Били-гин сүрүннээн сааскы халаан уутугар, быһыттары бөбөгөтүүгэ үлэ ытылла турар. "Мелиоратор" ГУП тэ-рилтэни кытта дуогабар түһэрсэн, Ханыкааттан 300 куб бутувай таас аһалтардыбыт. Билигин бу болпуруоһу та-быгастаахтык быһаардахпытна уу саппааһын ханатыы-га туһаннаах үлэ барыахтаах. Уу болпуруоһун таарый-бычча, нэһилиэтиннэни сайынгы кэмнэ дьарыктаах онорор, обурут аһын үүнэрини дэлэтэр сыал-танбөһүөлэккэ сайынгы водопроводу тардыы үлэтэ сабалана дьээн этиэххэ наада. Бырайыага оноһулан экспертизага кириэн сытар. Ону аастабына, Тыва хаһаа-ыстыбатын министерствота 2007 сыллаах инвестицион-

УЛУСНЫЙ ЧЕМПИОНАТ ПО АЭРОБИКЕ

Принятая в республике Концепция Года детского спорта и здоровья является основой проведения государственной политики в области образования, здравоохранения, физической культуры и детского спорта по сохранению и укреплению здоровья детей и подростков.

В настоящее время в республике, как на государственном уровне, так и в обществе, происходят качественные изменения в осознании ценности жизни и здоровья человека.

Значительное место в осмыслении и решении задач сохранения и укрепления здоровья детей принадлежит системе образования, где в процессе образования на основе новых педагогических и медицинских технологий осуществляется осознанное педагогами, медицинскими работниками и родителями при активном участии детей формирование культуры здоровья.

Одним из мероприятий для решения приоритетных задач является улуусный Чемпионат по аэробике среди девочек с 5 по 10 класс (командное первенство) проводимый улуусным управлением образования. Целью является вовлечение девочек к регулярным занятиям спортом и вызвать у них устойчивый интерес к определенным видам физической культуры, который проявляется в вы-

боре различных видов оздоровительной гимнастики и воспитания внутренней потребности к двигательной активности под девизом "Красота и здоровье".

После напутственных слов начальника воспитательного отдела УУО И.Г. Винокуровой и специалиста физической культуры и спорта Н.П. Федорова команды начали соревнование, ныне они представляли одну программу по классической (базовой) аэробике с продолжительностью 2 мин. по трем возрастным категориям.

Классическая (базовая) аэробика - это наиболее распространенный, устойчивый вид аэробики, представляющий собой синтез общеразвивающих, гимнастических упражнений, разновидности бега, скачков и подскоков, выполняемых под музыкальное сопровождение 120-160 ударов (акцентов) в минуту поточным или серийно-поточным методом. Основная физиологическая направленность данного вида аэробики - развитие выносливости, повышение функциональных возможностей кардиореспираторной системы.

Всего на Чемпионате участвовало 218 девочек с 12 классов улууса. Для сравнения: в прошлом году участвовало 133 девочки с 10 классов. С командой требовалось наличие единой формы и эмблемы. От-

радио отметить, что команды ЧУГ, Болтогинской, Сыланской, Хатылынской средних школ подошли к этому вопросу серьезно, немало потратились, но зато выглядели вполне спортивно и достойно. Судейская коллегия из числа студентов ЧГИФКиС отметила по сравнению с прошлым годом возросший уровень технического исполнения программ, командный соревновательный дух и интерес к данному виду аэробики.

В результате острой борьбы в младшей возрастной группе (5-6 кл.) победу одержала команда Чакырской средней школы (рук. Л.И. Миронова), 2 место - команда Хатылынской СШ (рук. С.Г. Павлова), 3 место - команда Алагарской СШ (рук. О.Е. Баишева). В средней группе (7-8 кл.) 1 место - ЧСШ им. С.А. Новгорода (рук. М.Р. Лебедева), 2 место -

Төлөйская СШ (рук. А.Е. Андросова), 3 место - ЧУГ (рук. Т.В. Баранова). В старшей группе (9-10 кл.): 1 место - ЧСШ им. С.А. Новгорода, 2 место - Болтогинская СШ (рук. Н.Е. Тимофеева, М.Е. Баина), 3 место - Хатылынская СШ.

В общем итоге убедительную победу одержала команда Болтогинской СШ, 2 место по праву досталось команде Чакырской СШ, 3 место - ЧСШ.

Чемпионат украсили студенты ЧГИФКиС своим замечательным мастер-классом по танцевальной и степ-аэробике.

Смело надеемся, что этот красивый вид спорта займет свое достойное место среди других популярных видов и найдет своих поклонников в нашем улуусе.

П.НОЕВА, организатор чемпионата, специалист УУО.

Улуу олонхобут аан дойдуга аатыр-да-сурабырда. Олонхо олохсуйбут сиринэн биһиги Боотурускай улууспунт буолар. Ол аата биһиэхэ кэлэр-барар күндү, мааны дьоннор сахалыы сизри-туому төһө билэрбитин, тутуһарбытын билэ-көрө сыаналыы сылдыар буолуохтаахтар. Ыал тэлгэһиттэн биллэр дириллэрини, Чурапчы улууһа хайдаһа-туоһа Мэнэ-

Бэйэбитин көрүнүөбүт!

Чурапчы дьээн араарыллар таһынан кутуллубут кыраныссабытыттан көстөр. Чурапчы дьэки өттүгэр чорооннох саха кыһа баар. Үчүгэйкээн кыыспыт көрүлүбүтүбэ ырааппыта киһини дьин-бэргэтэр. Ол курдук хаһаангыта эрэ ки-эргэтиллибит саламата дуу, сэмээ дуу хатан-кууран, эмэбирэн бүппүт. Маны ким көрөр-харайар эбээһинэстээбэ буолла, Мэнэлэр дуу, биһиги улуус дуу? Ону бил-лэх, быһаарсыах баара. Бөһө-сыһа ыраастанан, онон-манан ойдуьута-эмтэ-рийбитэ абырахтанан, көстүүтэ тупсара эбитэ буоллар, дьон да ытыктабыллаах-тык сыһыаннаһа этилэр, сизри-туому ту-туһа сатыа этилэр.

Өссө "Ону-маны иллимэн, иһити бы-тыылканы быраһыман" дьээн көстүүлээх-тих биллэрин туруоруобун.

Наһаа бөбүнэ-сыһынан көмүллэн турарын көрөргө олус сөөргү буолбатах дуо? Ыраастаан, сууйан-тараан, сэргэх-ситэн онорон, тупсаран бизриэбин. Бый-ылгы элбэх үбүлөйдээх сылынан сибээ-стээн сэргэхситэр үлэни ытыабын.

В.ЗАХАРОВ.

